List 13. **NOVICE** Tečaj XXXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. marcija 1879.

Obseg: Razpis pl. Schneid-Treuenfeldovega darila s 5 cekini. — Kaj je zbornica poslancev na Dunaji sklenila o predrugačenji zemljiškega davka. — Gospodarske novice. — Gospodarske skušnje. — Zborovanje močvirskega odbora 22. dne t. m. — Zur Reform des Gymnasiums als einer Universalschule. — Različnost živeža v raznih krajih svetá. (Dalje.) — „Matice Slovenske" občni zbor v Ljubljani 12. marca 1879. (Konec.) — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razpis*)

pl. Schneid-Treuenfeldovega darila s 5 cekini

za najbolji spis, ki na kratko razklada:

Glavna vodíla,

kako naj kmetovalec, ki ima le majhno posestvo in nima velicega premoženja, gospodari gledé posebno na obdelovanje polja in senožet, na sadje- in oziroma vinorejo, živinorejo, čebelorejo, gozdorejo in morebiti še na druge razdelke kmetijstva, da bode kmetijo svojo na bolji stan pripravil in si ime umnega gospodarja pridobil.

Temu razpisu pridaja podpisani odbor sledeča pojasnila:

Naši kmetski gospodarji ne beró radi debelih knjig; to je obče znano. Njim se mora vse le na kratko povedati, potem radi beró. Ker pa so večidel bistre glave, more jim koristiti tudi na kratko povedan poduk.

„Al toliko gradiva, kakor ga razpis obsega, se ne dá s par tiskanima poloma obdelati", se nam utegne ugovarjati. To je res iz druzega ozira, a ne iz tega, ki ga pričujoči razpis pred očmi ima. Tù gre le za glavna vodila umnega gospodarstva; tù gre le za poduk kmetovalca, ki nima znanstva v fiziki, kemiji itd.; tù gre za gospodarja, ki nima premoženja, da bi si omislil drazih strojev (mašin) itd., zato poduk v tem spisu ne sme dalje segati kakor le tako daleč, da ga navadni pametni kmet razumeti more in da on tudi to storiti in izpeljati more, kar mu poduk svetuje. Na kratko rečeno: pisatelj naj ima pred očmi našega slovenskega kmeta.

„Glavna vodila umnega kmetovanja" malemu kmetovalcu naj se dadó v obliki zapoved, in sicer tako, da zapoved se vselej s kratko besedo naprej postavi, potem pa vselej dostavi kratka motivacija, zakaj ima to ali uno tako biti. „Novice" so uže večkrat podduke v kmetijstvu, gozdarstvu itd. prinesle v obliki zapoved.

Beseda sama v spisu naj je domača, lahko umevna slovenščina. Spis teh „vodil" sme obseči k večemu 4 tiskane pôle.

Čas, do katerega naj se spisi izročijo podpisanemu odboru, je odmerjen do 1. avgusta t. l.

Gosp. pisatelji naj s kako prislovico pošljejo spis odboru, svoje pravo ime pa priložijo v zapečatenem zavitku, ki se bode odpečatilo še le po razsodbi.

Za najbolje delo spoznani spis se bode natisnil v „Novicah", potem pa ponatisnil v več sto posebnih iztiskih in brezplačno po deželi kmetom razposlal v drobni knjižici.

Pisatelj, kdor prejme darilo blagega gosp. viteza Schneid-Treuenfeldskega, doseže s tem še posebno zaslugo, da je koristil domovini.

Glavni odbor družbe kmetijske kranjske
v Ljubljani 19. marcija 1879.

*) Sl. vredništva slovenskih časnikov se vljudno prosijo, ponatisniti ta razpis.

Kaj je zbornica poslancev na Dunaji sklenila o predrugačenji zemljiškega davka.

Zbornica poslancev je 24. in 25. dne svečana obravnavala vladno novinko (novelo), po katerih se ima v nekaterih razdelkih predrugačiti postava o uravnavi zemljiškega davka od leta 1869., to je, tisto novinko, zoper katero so „Novice" lanskega leta mnogokrat svoj glas povzdignile zato, ker vcenitev zemljišč skor zgolj le poklada v roke cesarskim uradnikom. Ministerstvo zagovarja, kakor je bralcem našega lista znano, to novinko s tem, da trdi, da se je izvršitev postave od leta 1869. zavlekla zato, ker so dotične komisije prenemarne bile o svojem delovanji in je tedaj treba vcenitev zemljišč vladnim poročevalcem (referentom) izročiti.

Res je, da 24. maja letos bode 10 let preteklo, kar je bila nova postava za uravnanje zemljiškega davka razglašena, pa ne izvršena, čeravno je delovanje 10 dolgih let in pa 22 milijonov goldinarjev stroškov požrlo. To, kar se je dozdaj pregrešilo, misli vlada s to novinko prihraniti na času in na stroških, in delo po novem načinu tako pospešiti, da bode koncem l. 1880. toliko gotovo, da se bo mogla vsaj začasna razdelitev zemljiškega davka koncem leta 1880. pričeti.

Res čudno je pri nas v Avstriji, kako vse po polževo naprej leze. Na Pruskem so bili z enakim delom v 3 letih gotovi in le s četrtim delom stroškov. Mi sicer ne preziramo in nikoli nismo prezrli, da je prava in pravična uravnava zemljiškega davka jako težavno

delo, al tudi to nam je znano, da slabost bivšega ministerstva, ki je toliko odvisno bilo od različnih strank v zbornici poslancev, je navedene zavleke krivo; tako se je zgodilo, da je poljskim poslancem v državnem zboru obveljalo, da se ni uže v poprejšnjem državnem zboru rešila vladna predloga. In zakaj se je odložila? zato, ker so Poljaki, zeló muhasti podporniki bivšega ministerstva, pritiskali na-nj, da je predlogo novinke pred shodom prvih delegacij odložilo, kakor so tudi letos vendar brez vspeha, mnogo ovir delali. Če se na sebičnost gleda, se Poljakom ne more to za zeló vzeti, ker v Galiciji je še 1 milijon in 229.363 oralov zemlje, od katerih posestniki zdaj nič davka ne plačujejo.

Naj povemo našim bralcem na kratko, kako je obravnava imenovane novinke tekla v zbornici poslancev 24. in 25. dne u. m.

Odbor zbornice poslancev je predlagal, da se vcenitev zemljišč ima od cesarskega poročevalca (uradnika) s privzetim vsaj enim udom okrajne cenilne komisije vršiti; izid te vcenitve pa naj se potem predloži deželni komisiji v pretres z nalogo, da vcenitev mora do 31. oktobra 1880. l. gotova biti.

Zbornica poslancev je pa letos dne 25. svečana zavrgla vladno predlogo pa tudi odborov predlog in sprejela predlog poslanca Walterskirchen-a na to se glaseči, da se ima vcenitev o prvotnem načinu postave od leta 1869. izvršiti, le s tem razločkom, da ima cesarski poročevalec pravico vcenitev sam izvršiti takrat, ko bi se okrajna cenilna komisija ne vdeležila vcenitve; — koncem letošnjega leta ima finančni minister tiste okraje naznaniti, o katerih so vcenilna dela tako dognana, da morejo do meseca oktobra 1880. leta izgotovljena biti; v teh okrajih se ima vcenitev tako vršiti kakor do sedaj, v vseh druzih pa od leta 1880. naprej samo po cesarskih poročevalcih.

Tako stojí zdaj ta reč.

Gospodarske novice.

* *Olje surovega masla* (*Butteröl*) je bilo iz Holandskega v zadnji parižki svetovni razložbi razstavljeno. To lepo olje, rumeno kot zlató in okusno kakor najbolje surovo maslo (puter), je čisto nov izdelek iz mleka, katerega naprava je sedaj še skrivnost. Holandci, ki slovijo kot živinorejci, mnogo tega olja v Batavijo v vzhodno Indijo prodajajo, kjer ga rabijo kot frišno surovo maslo, katero je ondi silno drago (funt veljá 126 gold.) zato, ker dežela ne dopušča reje goved, ondašnja domača krava (zebú) pa se ne dá molzti.

* *Ljudsko veselico v Lincu* napravijo zopet letos v jeseni, ki bode, kakor druga leta, združena s kmetijsko razstavo.

* *Da bi z dimom ubranili v Tirolih na polji in vrtih slano*, razglaša družba kmetijska tirolska poziv občinam, katerim podaja načrt, kako napravljati velik dim s požiganjem protja in druge šare, katero se, kedar se je slane bati, po polnoči začne in nadaljuje vsaj še eno uro po solnčnem izhodu. Odbor tirolske kmetijske družbe v tem oklicu pravi, da se bliža čas, ko utegne slana cvetje sadja in mlade sadike posmoditi, in da edina pomoč proti tej nevarnosti je, če vse občine enega kraja skupaj in po umnem načrtu zakurijo ognja in napravijo dim, ki se vleže čez vrte in polje in slano ubranuje.

* *Na Štajarskem se je osnovala nova družba za izrejevanje domače perutnine.* 2. dne t. m. je bil v Gradcu prvi zbor prijateljev domače perutnine, kateremu je predsedoval baron Makso Washington, predsednik družbe kmetijske štajarske. V daljem, z veliko pohvalo sprejetem govoru je kazal veliko važnost perutnine v kmetijstvu, posebno za Štajarsko, katere kapuni že davno slovijo po širnem svetu; sklenil je svoj govor z besedami rajncega nadvojvode Ivana, ki je pri neki priliki, ko je šlo za poskušnjo kitajskih kokoši, rekel: „V kmetijstvu ni nobena reč premalenkostna, da ne bi utegnila donašati dobička“.

* *Semenišče grofa H. Attemsa v Šent-Petru pri Gradcu* (*gräfl. H. Attems'sche Samenkultur-Station zu St. Peter bei Graz*) si je tako dobro ime pridobilo, da se hvala tega semenišča nahaja v vseh kmetijskih časnikih. Tù se dobivajo žlahna sadna drevesa, razna žita, detelje in trave, zelenjad in sočivje, krompir, pesa itd., tudi cvetlice in sploh kar kdo hoče. Grof Attems je to semenišče napravil posebno iz tega namena, da bi odvrnil kupčijo s tujimi deželami. Poseben po svetu razposlani cenik kaže, kaj vse se tukaj dobiva in po čim.

Gospodarske skušnje.

* *Kako spoznati, da je kis* (*jesih*) *z žvepleno kislino pokvarjen?* Dovolj znano je, da se dosti takega jesiha dandanes prodaja, ki ga goljufni trgovci z žvepleno kislino (hudičevim oljem) mešajo, da je bolj kislo. Če je gospodinji sumljivo, da je jesih s to kislino okisan, naj ga nekoliko vlije v majhno skledico, mu dodá kos sladkorja (cukra) in naj skledico potem na ognjišče pristavi k žrjavici toliko časa, da jesih izpuhtí. Ko je jesih izpuhtel in je v skledici ostal črnikast cuker, je to gotovo znamenje, da je jesih z žvepleno kislino pokvarjen.

Zborovanje močvirskega odbora

v Ljubljani 22. dne t. m.

Kakor so zadnje „Novice“ naznanile, je odbor za obdelovanje ljubljanskega močvirja v soboto 22. dne t. m. imel svoj občni zbor.

Pričujoči v seji so bili: župan ljubljanski gosp. Lašan in gosp. Franc Kotnik iz Vrhnike kot zastopnika velikega posetva, — gosp. Franjo Potočnik kot zastopnik deželnega odbora, — gospoda P. Lasnik in Jakob Tomec kot zastopnika ljubljanskega mesta, gospodje: dr. Poklukar iz Ljubljane, Mart. Peruzzi iz Lipe, Franc Babnik iz Bizavika, Martin Bavdek iz Udmata, Janez Borštnik iz Dravelj, Janez Gams iz Ižke Loke, Janez Jurček iz Blatne Brezovice, Andrej Knez iz Viča, Valentin Korec iz Sinje Gorice, Franc Petrič iz Loga, Matija Remškar iz Brezovice in Janez Šenk iz Studenca: vsi kot zastopniki občin. Kot povabljen gost udeležil se je seje tudi gospod deželni glavar dr. vitez Kaltenegger.

Predsedoval je zboru predsednika namestnik gosp. Martin Peruzzi, zapisnikar pa je bil odbornik gosp. Jakob Tomec, magistratni komisar.

Debate so se vršile mirno, vendar sem ter tje živahno; videlo se je, da je odbora resna volja, delati na korist našemu močvirju. Ker so 1., 2. in 3. točka dnevnega reda v taki zvezi, da se ena brez druge rešiti ne dá, se je po predlogu gosp. Potočnika in gosp. dr. Poklukarja splošna obravnava o vseh 3 prvih točkah s tem začela, da je g. Potočnik „nasvèt za poziv izvedencev v predposvetovanje, kako naj bi

se dela za osušenje in zboljšanje močvirja pričela in nadaljevala", tako-le podprl:

„Dovolite mi, častiti gospodje, da pred vsem svoje stališče naznanim, katero zastopam in katero bodem tako dolgo zastopal, dokler bodem čast imel, udu biti močvirskega odbora. Predno pa o predlogu samem: ali je res potrebno tujih izvedencev v posvetovanje klicati ali ne, govorim, moram povdariti, da je moje stališče popolnem neodvisno in mi tedaj ni treba obračati se na to ali na uno stran, ker nimam posestva ne na levi ne na desni strani močvirja, in ne pričakujem, naj se vprihodnje na močvirji dela tako ali tako, nikakoršne osobne koristi; mene vodi sama ljubezen do domovine, in vesel bom in obilo plačan za ves trud, ki ga rad žrtvujem našemu poslu, ako kedaj vidim, da je moje delovanje dober vspeh imelo na korist posestnikom velikanskega močvirskega zemljišča in posredno na korist našemu glavnemu ljubljanskemu mestu in celi nam dragi domovini. Vsaj gotovo je to, da ne samo korist posestnikov močvirja, ampak korist cele domovine bilo bi to, ako bi se nam posrečilo, današnje dohodke močvirja izdatno povikšati. Ni ne vse eno, ali se nam za kranjsko deželo potrebno žito na močvirji prideluje, ali da si ga moramo iz Banata dobivati. Pred kakimi 50 ali 60 leti je močvirje ležalo neobdelano, zapuščeno in zablateno, brez vsega pridelka, brez najmanjšega dohodka. In kakošen razloček med takrat in danes! In vendar, gospodje moji, ali ni mogoče, da se današnji dohodki še povikšajo? Odgovor na to prašanje Vam daje moja spomenica, katera odločno kaže, da je, če se obdelovanje močvirja od višega stališča v roke vzame, res in gotovo mogoče, njega dohodke, kateri dandanes sploh komaj 150.000 gold. znašajo, povikšati do blizo enega milijona.

Veliko in važno vprašanje je tedaj: katera dela so potrebna, da se to doseže?

Naj, kolikor mogoče na kratko, odgovorim na to vprašanje.

Pred vsem je treba dela, katera so za močvirje potrebna, ločiti v dvojna, in sicer 1) v tehnična (inženirska) in 2) v kulturna (obdelovalna), to je taka, katera učí kmetijstvo. — Tehnična dela se pa zopet v dvojna ločijo, in sicer: a) v taka splošna dela iz višega stališča, katera bi ne bila le nekaterim krajem močvirja, ampak celemu močvirju v korist, in b) v posebna (specialna) dela, katera so le posameznim krajem močvirja v korist.

Če tedaj danes o potrebi izvedencev govorimo, je očividno, da bi se izvedenci le za prva, a ne za druga dela v posvetovanje poklicali; zakaj za dela druge vrste, na priliko, kateri že obstejoči grabni naj se iztrebijo, kateri razširijo, kateri znižajo, — kje naj se grmovje poseka, — kateri grabni naj se znova izkopljejo, — kje mostovi naredijo itd., vse to, gospodje moji, sami vemo in sami moremo brez izvedencev in inženirjev dognati, ali — kakor je gosp. Jurček v eni naših sej rekel — „mi to na plajbo vse sami naredimo." Al, gospodje, to pa nikakor ni vse! — Če mi na stotine grabnov križem po celem močvirji izkopljemo, če vse grmovje posekamo, vse ceste in mostove v red spravimo, zato mi z vsemi temi deli in z vsim svojim trudom ne bodemo ne le ene same povodnje ubranili. Dokler se pa to ne zgodi, se eden glavnih namenov našega truda ne bo dosegel. Kar naravnost smem reči, da, če bo obdelovanje močvirja še dalje tako šlo, kakor je šlo od časa zadnje regulacije Ljubljanice in cesarskega grabna, bode močvirje o 50 letih ravno zopet tam, kjer je bilo pred 50 leti.

Morebiti, da mi kdo izmed Vas, častiti gospodje, poreče: da, gospod, ti samo kritiziraš; zabavljati pa je lahko; saj si sam inženir in c. kr. stavbeni svetovalec, povej nam raji: kaj je storiti, da se močvirski nameni dosežejo?

Da, gospodje moji, res je, da sem sam inženir, in da brez baharije smem z nekakim ponosom reči, da je cesarska vlada, kateri sem blizo 40 let služil, večkrat priznala mojo marljivost in moje delovanje. Al, gospodje, prav to je, ker sem sam inženir, da vem, da inženirska vednost z drugimi očmi gleda položaj našega močvirja, kakor drugi, in da sem prepričan, da velikansk vpliv mora imeti inženirska vednost na stanje našega močvirja. In ravno to je stališče, na katerem jaz stojim in katero sem objavil v svoji knjižici. Ali je ta moja misel o obdelovanji močvirja našega prava ali ne, o tem ne gre sodba meni, o tem naj sodijo drugi. Meni naj je danes dovoljeno, odgovor na težko vprašanje: kaj početi z močvirjem? na kratko pojasniti.

Posestniki na močvirji trdijo, da jim je požiganje mahú silno potrebno, in sicer ne samo zato, ker pepel zemljo gnojí, marveč zavoljo tega, ker pod mahom še le rodovitna zemlja leží; mah je nerodoviten, tedaj proč ž njim! To je misel nekaterih.

Tem nasproti dokazujejo drugi, da, če se bo mah le zmerom in zmerom požigal, se bode močvirje konečno tako globoko vleglo, da se bodo ne samo velike, ampak uže srednje vodé čez močvirske planjave razlile, in da povodinj ne bo ne konca ne kraja.

Znan nam je vsem §. 31. močvirske postave, po kateri se mah le od 15. avgusta do konca oktobra vsacega leta požigati sme. Lansko leto ste Vi sami sklenili, naj se deželnemu zboru prošnja predloži, da bi se ta paragraf v tem smislu prenaredil, da bi požigovanje močvirja do meseca maja prihodnjega leta dovoljeno bilo. Prošnja se je naredila, jaz sem jo predlagal in jo tudi v seji 5. oktobra 1878. leta zagovarjal. Al slabo sem jo naletel. Gosp. Dežman je naravnost rekel: „Es ist ein grosser Irrthum zu behaupten, der Torf sei der eigentliche Belzebub, welcher der intensiven Cultur des Morastes im Wege steht", to je: „velika zmota je misliti, da je mah tisti pravi peklenščak, kateri izdatnemu obdelovanju močvirja kljubuje (glas iz odbora: „k nam naj pride, k nam gospod Dežman, bo pa videl"). Gosp. Dežman se je očitno izjavil, da so vse moje misli o mahu in njegovi nerodovitnosti, o črni zemlji pod mahom itd. le krive teorije brez vse podlage, katerim noben posestnik na močvirji in tudi noben izvedenec pritrditi ne more itd. (Smeh.) Gospôda moja! kje tedaj po takem je resnica? Imajo li tisti prav, kateri trdijo, da se močvirje tako dolgo ne bo izdatno zboljšalo, dokler se mah do celega ne pokonča, ali uni, kateri se temu zoperstavljajo, rekoč: „če se ves mah požge in pokončá, se bo močvirje tako globoko znižalo, da povodinj ne bode konca ne kraja, da! naposled bode na njegovem mestu celo jezero stalo."

Kdo ima tedaj prav? kje leží resnica?

Jaz mislim, da ste obe misli opravičeni; kajti gotovo je to, da mah ne rodí nobenih pridelkov; al prav tako gotovo je tudi to, da planjava, če se močvirje z vednim požiganjem znižuje in znižuje — ako se zoper to nič ne stori — bo tako nizko prišla, da bo močvirska povodenj stalna reč ostala.

Al vprašanje je: ali nima vednost pomočkov, da bi se obema stališčema vstreglo? Da! ima jih; inženirska vednost, katera dandanes na tako impozantnem stališči stojí, da celó železnice pod vodami dela in morje z morjem sklepa, ima potov in sredstev, da ga ni nobenega še tako težkega vprašanja, da bi ga tehnična vednost ne rešila. Poglejmo si zato to reč malo dalje. (Dal. prih.)

---

*

Znanstvene stvari.

„Matice Slovenske“ občni zbor

v Ljubljani 12. marca 1879.

(Konec.)

Šesta točka dnevnega reda, to je, odborov nasvèt o le enkratnem razpošiljanji društvenega „letopisa“, ki ga je tajnik v svojem poročilu motiviral, se sprejme brez razgovora.

Odbornik Klun poroča v imenu odborovem o zaostalih letnih doneskih družabnikov in ustanovnih udov „Matice“. Odbornik Robič je namreč po trimesečnem trudu iz zapisnikov društvenih našel, da udje so na dolgu čez 9000 gold. Po natančnem prevdarku pa se je pokazalo, da ta znesek je previsoko cenjen, kajti med dolžniki so nekatera po trikrat vpisana ena in ista imena, dalje udje, ki so že davno umrli, pa niso bili o pravem času izbrisani, pa tudi drugi, ki knjig niso dobivali. Zaostanki se po takem izdatno znižajo. Odbor je prevdarjal, kako bi se vsaj nekaj tega denarja dobilo in kako bi se zabranilo daljnemu zaostajanju udov z letnimi doneski, pa bi se vendar število njihovo ne zmanjšalo. Nasveti njegovi so ti-le: 1. Tistim udom, ki so zadnja tri leta bili redni plačevalci, se zbriše prejšnji dolg (ker je misliti, da je v zapisniku kaka pomota); 2. nastavi se poverjenikov več kakor jih je zdaj, in 3. vprihodnje so udje in dobé družbine knjige le tisti, ki letnino plačajo do konca dotičnega leta.

Pri tej točki se vname živahen razgovor. Gospod Jurčič meni, da so tega zaostanka krivi menda največ tajniki „Matični“, kateri so bili v teh letih z drugimi posli tako preobloženi, da so za „Matico“ imeli premalo časa; tako rajnka profesorja Lesar in Tušek, tako tudi sedanji tajnik. Zato bi bilo treba, da bi si društvo dobilo stalnega tajnika, čegar glavni posel bi bilo tajništvo; se ve, da bi moral imeti več plače, nego so je imeli dosedanji.

Gosp. Klun odgovarja na to povdarjaje, da je med dolžniki blizo 200 tistih, ki so se leta 1871. nagloma vpisali (znani „chabrus“) in za katere je bila letnina za prvo leto plačana, pozneje pa nikdar več, in to znaša samo uže čez 2000 gold. Za te takrat vpisane društvenike se nič več ne vé, toraj je ta znesek gotovo zgubljen. Doba tajnika rajncega g. Lésarja kaže lep red, isto tako je pri sedanjem tajniku, le v dobi rajncega prof. Tuška so zaostanki največi.

Na to odgovarja gosp. Jurčič nekoliko, gosp. Regali pa pravi, da knjige, kakoršne izdaja „Matica“, niso za priprosti narod, ampak le za nekoliko (kakih 20) profesorjev, velika večina jih še celó ne prereže ne. Njemu se toraj zdi, da zaostanki izvirajo zeló tudi od tod, ker velika večina družbinih knjig ne mara.

Gosp. Klun opomni na to, da „Matica“ je društvo bolj za omikane Slovence, ne pa za priprosto ljudstvo; za ljudstvo je „Mohorjevo društvo“.*)

Potem se sprejmeta prvi in drugi predlog odbora, o tretjem pa se zopet prične razgovor, ki se suče večidel o tem, kateri trmin naj bi se odločil kot zadnji za vplačevanje letnih doneskov. Nekateri po dr. Staretu želé, da bi se vplačevanje sklepalo s koncem julija, drugi, da je dosti, ako ud plača le do konca leta, tretji, naj bi se počasni udje opominjali k vplačevanju, po mestu Ljubljani pa naj bi se denar pobiral, četrti, naj bi se ravnalo tako, kakor ravna družba sv. Mohorja v Celovcu. Slednjič po dr. Zupancu obveljá določba „Matičinih“ pravil, da ima odbor pravico izbrisati vsacega uda, ki svoje letnine ne plača do 1. julija, da se toraj za tacega tudi knjige ne tiskajo.

Ker posameznih predlogov ni bilo, zato se je vršila volitev tistih odbornikov, ki so morali po pravilih letos izstopiti. Oddano je bilo namreč 142 glasovnic, od katerih ste bili 2 neveljavni. Dr. J. Bleiweis, B. Raič, dr. J. Ulaga so dobili po 140 glasov, — grof Barbo in J. Šuman po 139, V. Urbas 138, L. Svetec, J. Vavrů in Fel. Stegnar 137 glasov.

*) O tej zadevi bo vendar treba, da se Matičin odbor javno oglasí. Vred.

Šolske stvari.

Zur Reform des Gymnasiums als einer Universalschule. Von Franz Selak. Agram 1879.

Pod tem naslovom je ravnokar na svitlo prišla knjižica, posvečena gospodu Franju Bradaški, ravnatelju kr. više gimnazije zagrebške. Pisatelja namen je, zdaj ko gre za prestroj naših gimnazij, tudi svojo vmes rêči, ker vidi, da se o predrugačenji gimnazij od izvedenih in neizvedenih strani dandanes toliko pisari, da imamo uže cele kupe vsakojakih nasvetov, tisti časnikarji pa, ki klečijo pred „zlatim teletom“ materijalizma, najbolj agitujejo zoper sedanjo vredbo gimnazij. Da pisatelj temeljito pozna naše sedanje šolske razmere, to kaže na vsaki strani svoje knjižice, katero smo od konca do kraja radostni čitali, in o kateri — če tudi vsega ne odobrujemo, kar pisatelj trdi — smemo reči, da mnogo mnogo izvrstno dobrega zrna v sebi ima, ki je vredno, da bi se resno v prevdarek vzelo na onem mestu, ki odločilno vrtí šolsko koló.

Zato ne moremo si kaj, da bi iz knjižice ne povzeli nekoliko zanimiviših rečí.

Cenjeni pisatelj si stavi 3 vprašanja, na katera hoče odgovoriti „cum studio“ a sine ira“. Ta vprašanja so: 1) Kedaj in v kateri namen so se osnovale gimnazije? 2) Ali po današnji osnovi stojijo na vrhuncu modernega kulturnega gibanja in ali preobložujejo gimnazijsko mladino? 3) Kako naj bi se, če pravimo, da jih ne preobložijo, vendar predrugačile?

Predaleč bi segli, ako bi hoteli popisavati, kaj pripoveduje pisatelj z ozirom na prvo vprašanje o Grkih, Rimljanih, klasičnih jezicih itd.

Zato prestopimo na razpravo druzega pisateljevega vprašanja. Tù stavi vsestransko omiko kot načelo gimnazij in se potem spušča v nadrobnosti, kaj naj bi se predrugačilo v gimnazijah: kako naj bi se učil veronauk, — kako učila klasična jezika (grški in latinski), — kako zemljepisje, zgodovina, fizika, kemija, kako naj se predrugačijo čitanke (berila) itd. Zanimivo je, kako pisatelj razpravlja učenje živih jezikov na gimnazijah. „Kdor hoče stati na vrhuncu svojega časa — pravi — mora znati vsaj veljavniše kulturne jezike. Nič ne razširi bolj našega duševnega obzorja nego znanje tujih jezikov, v katerih najbolje vidimo, kako mislijo in čutijo tuji narodi. Prislovica „kolikor jezikov znaš, toliko ljudí veljaš“ je tedaj velike vrednosti ne le iz materijalnega, temuč tudi iz duševnega obzira. Uže latinski pesnik Ennij (Ennius), ki je znal tri jezike (latinski, grški in osciški jezik) se je ponašal, da zaradi tega ima tri srca. Učenje tujih jezikov pa ima tudi dober vpliv na materni jezik, zato je Göthe po pravici rekel: „kdor tujih jezikov ne zna, ne vé nič pravega od svojega“. Jeziki so tedaj prav za prav domêne gimnazij. Žalibog, da avstrijske gimnazije popolnem zanemarjajo to načelo in da se v njih posebno slovanski jezik preganja tako

dosledno, kakor da bi Slovanov ne bilo nikjer na velikih pokrajinah avstro-ogerskih, ampak da le bivajo tam kje na otocih tihega oceana. Če hočete, da bode v naši državi kedaj konec nesrečnega narodnostnega prepira, se morajo narodi pred vsem v jezikih bliže pomakniti, kajti narod mora narod spoštovati, za to pa je treba, da drug druzega razume. Gimnazije naj tedaj mladini dadó priliko, da se učí veljavniših jezikov, v praktičnem življenji se jih bode pozneje tudi naučila.“ — To so pač zlate besede poštenega Avstrijana; al bati se je, da ostanejo klic upijočega v puščavi, dokler imamo na čelu naučnega ministerstva možé, kakor je dr. Stremajer, ki v nemškem Gradci domá v Avstriji vidi samo le — nemca.

Pisatelj kaže še marsikaj druzega, česar bilo bi želeti o reformi gimnazij, in pride naposled do sklepa: „šola naj ne poduču je samo, marveč naj tudi odgoja (izreja).“ Prav tako! — S tem pa, kar trdi cenjeni pisatelj, da mladina srednjih šol ni preobložena, se mi vendar nikakor skladati ne moremo. Prejšnje čase zadostovale so 4 šolske ure na dan, zakaj bi zdaj ne, ko je vendar znano, da poleg šole imajo dijaki mnogo ur na dan še domá učiti se, da izvršijo svoje naloge. Če šolski načrt švedskih gimnazij kaže 32, danskih celó 37 ur na teden, nam ne more ona šolska „galeja“ zgled biti. Naj se ne zabi: da ime „gimnazija“ se ne steguje samo na duhá, temuč tudi na telo mladenčevo, in da je še danes resnica, kar starodavni latinski pregovor pravi: „in corpore sano, mens sana“.

Izvrstno dobro je, kar pisatelj svetuje, naj bi se prežvekovanje mnogih predmetov v razredih spodnje in višje gimnazije opustilo. Čemu je fizika, prirodopisje, zgodovina uže v spodnji gimnaziji, če zopet v viši na vrsto pride? Enkrat naj pride na vrsto, pa takrat temeljito, in vspeh bo bolji, kakor je pri sedanjem dualizmu teh naukov.

Jako zanimivo in vredno, da ne bi šolski nadzorniki prezirali, je naposled tudi to, kar pisatelj o tem piše, kakošen naj je profesor gimnazije. „Učenik — pravi — naj skuša v vsem biti zgled učencem“, in potem popisuje, kako naj se obnaša do učencev, da si prisvojí njihovo spoštovanje in ljubezen. Namesti tega — nadaljuje pisatelj ta kapitel — da bi učenik o narodnih zadevah učencem priporočal pomirljivost in spravljivost, je več tacih učenikov, katerim je šola ognjišče za sovraštvo in prepir. Le surovemu človeku je mogoče, črniti in psovati deželo, v kateri svoj kruh vživa. To so kulturonosci najžalostnejše podobe, ki bi bolje storili, da sami sebe kultivirajo, predno mislijo mladino odgojevati. Nemška kultura v rokah takih ljudí je Slovanom Danaovo darilo. Tù pač ni Slovana, ki ne bi z Göthe-om rekel:

„Vernunft wird Unsinn,
Wolthat Plage,
Wehe! dass du ein „Slave“ bist;
Vom Rechte, das mit uns geboren ist,
Von dem ist leider keine Rede.“

Dokler taki krakelerji še premije dobivajo in se kariêra le takim učiteljem odprta drží, ki nemško politiko gonijo, ne more se od njih nobena pravica pričakovati. Vlado pa opozorujemo na tehtno besedo Barthélémy-a: „da narod še veliko lože prenaša krivico nego pa zasramovanje, in da se na časti razžaljenega čuti, če se žali to, kar on spoštuje.“

Ne tedaj le samo predrugačenja učne sisteme v gimnazijah je treba, temuč tudi reforma mnogih učenikov je neobhodno potrebna. —

Tako smo prehodili 32 strani zanimive knjižice ter konečno le željo izrekamo, naj bi tudi njeni nasveti se v poštev vzeli, kedar v obravnavo pride reforma gimnazij pod — novim ministerstvom.

Poučne stvari.

Različnost živeža v raznih krajih svetá.

(Konec.)

V novi Holandiji živí posebna črepaha, katera ima vrat kakor kača, in jetra, memo katerih naj se sloveča strasburška pašteta skrije. Strašno grdi, špirasti, brahorasti kušar (Iguana) je za jed bolji, kakor bi kdo mislil; če je dobro narejen, je njegovo meso kakor kurje in okusno kakor meso črepahe. Al če bi kdo njegove kremplje videl iz sklede moleti, bi se mogel zoper svojo voljo ga vstrašiti, naj bi bil še tako moškega srca. Sploh pa je ta martinček prav dobra jed, ker ima okus kakor kokoš ali pitan zajec, kakor črepaha ali divji zajec, kakor se kuharica ž njim obnasa. Njegovo meso je belo in čez njegova majhna, čista, okusna jajca z majhnimi lupinami je ni boljše jedí.

Kajmane in krokodilje, martinčke in žabe, vse jedó nekateri ljudjé, in radi jih jedó. Mesó pravega krokodilja je kakor telečje, mesó nekaterih krokodiljev pa diší preveč po pižmu in preveč v nosnice vdarja; meso še druzih je kakor mlada svinjina, še drugih je kakor morskih rakov in nekaterih krokodiljev mesó diší tako močno po ribah, da je zoperno.

Aligatorjevo meso ima, kakor se pripoveduje, lastnost, da daje moč in zdravje tistemu, kdor ga je; v Manili ga drago prodajajo, in Kitajci segajo željno po njem, da si napravljajo iz njega neko žolco, katera bi vsakemu Evropejcu želodec obrnila.

Avstralci jedó najbolj strupene kače, in ljudje, kateri so to jed pokusili, pravijo, da so kakor jegulje; sploh pa je kačje meso neki tacega okusa, kakor telečje. V starih časih, ko je bil svet še z diljami nevednosti zadelan, je bila gadja juha ljudem to, kar jim je današnji čas črepahja in v nekaterih krajih Laškega je še danes gadja žolca ljudém, kateri po težkih boleznih hirajo, zdravilo, katero jim daje močí.

Francozi ljubijo žabe strastno; tudi v Novem Jorku v severni Ameriki segajo na trgu kaj radi po njih in ondi prodajajo za dragi denar ravno tako krote po pol funta težke kakor majhne zelene žabice, katerih bederca so — ako so dobro narejene — vkljub vsaki piški dobre. Da Kitajci ne prizanašajo krotam, je gotovo, ker njim mora vse po goltu, kar ima le kri in meso.

Kakor so narodi, katerim so kače in krote sladčica, tako so tudi taki, katerim papagaji in opice dobro dišijo; zlasti v Afriki so kraji, katerim je priljubljena mlada opica za kosilo, katero spečejo v prsti. V Braziliji prodajajo v več mestih opice, papagaje in druge ostudne živali na trgih, kakor pri nas perutnino. Sploh so opice jed ljudém v krajih, kjer te živali živé.

Tudi netopirje in pirhpogačice jedó nekateri narodi, pa so zopernega žaltovega okusa, vendar se jih, kakor smo rekli, v nekaterih krajih indiškega obmorja ne branijo.

Lisičje mesó jejo v nekaterih krajih kaj radi; v severnih krajih, kjer je presno meso bolj redko, ga obrajtajo, če je v testu dobro spečeno, tako, kakor mi meso pitanih zajčkov. Znamenito pa je, da se eskimoski psi lesice ne dotaknejo, ko vendar vse drugo žrejo. Mačke in psi imajo svoje kupce in pojedeže na Kitajskem, kjer jih prodajajo z jazbeci, podganami

in drugimi čudnimi živalmi v mesnicah. Tudi prebivalci otokov južnega morja ljubijo mlade pse. Da pa resnico govorimo, moramo opomniti, da pse, kateri so za jéd pripravljeni, posebno za to pitajo in sicer z mlekom in drugimi snažnimi rečmi. Domače avstralske pse jejo ondašnji prebivalci, in južni Afrikanec dá svojo najboljšo kravo za velicega psa.

Malajci mislijo, da preide tigrova moč in njegov pogum v tistega, kateri njegovo mesó jé. Amerikanski panter in luzijanska divja mačka dajeta neki izvrstno dobro pečenko. Dalje je levovo meso na videz skoraj tako kakor telečje in tudi okusa je skoraj tacega. Medvedove tace in medvedovo meso so nekdaj v naših krajih čez vse radi lisali in nekateri jih cenijo še čez svinjsko meso. Njegova mast je bela kot sneg; njegov jezik in pleče obešajo v dim. Jazbecevo meso je kakor meso divjega prešiča. Kêngurú se ne vstraši mesa naših srn ali jelenov. Stara narodna jéd Avstralcev je čudna zmes: meso od kêngúri in valabisa, oposuma in letečih leveric, kêngurúovih podgan, vombatov itd. je poglavitna jed; podgane, miši, kače, polži, črvi in gosenice pa ležé v manjših skledah na mizah, po katerih gostje kaj poželjivo segajo. Lepa, debela snežna podgana (Murmelthier) je tudi prav dobra jéd, in zakaj bi ne bila? Saj je čedna živalica, kar se njenega živeža tiče. Eskimo nabere miši na nit kakor mi cipe in jé jih z enakim apetitom.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Za Segedin* dotekajo mnogobrojni darovi od vseh strani. Darovala sta naš cesar in cesarica 55.000 gld., ogerski časnik „Pester Lloyd“ je nabral uže pretekli teden 111.597 gold. 4 krajc., dunajska „nova Presse“ 23.000 gold. in drugi dunajski časniki tudi po nekoliko tisoč gold. Grof Palfy, najbogateji magnat magjarski, daroval je 50.000 gold. V Londonu so nabrali 63.000 gold., papež Leon XIII. je daroval 5000 frankov. Iz Berolina je došlo nad 3000 zlatih mark. Na kratko rečeno: magjarski časniki računajo, da bode skupno se nabralo 1 milijon in pol gold. Ko je presvitli cesar obiskal nesrečni Segedin, je ondašnjemu županu rekel, da bode novi Segedin lepši memo starega. — Interesantno pa je vendar to, ko je prišlo v peštanskem zboru v obravnavo, koliko naj dežela ogerska daruje na pomoč Segedincem in se je reklo, naj namesti deželnega darú vsak poslanec daruje po 25 gold., ni obveljal ta predlog; poslanci so svoje žepe zaprte držali!

* *Dva zvonova v Bosno* so uže unidan iz Wilten-a v Tirolih peljali. Vlil ju je zvonar Janez Grassmayer v Wilten-u, blagoslovil pa prelat Wiltenski.

* *Slika življenja in značaja grofa Andrasya.* Tako se zove knjiga, ki jo je v nemškem jeziku nedavno izdal neki Kornet Abranyi, bivši viši uradnik v ogerskem ministerstvu. Ker je pisatelj imel priliko, prav blizo opazovati svojega gospoda, se sme misliti, da je slika resnična. Naslikan je v njej grof Andrassy kot velik nečimurnež, kateremu so njegovi lasjé in obleka pol življenja. V svoji obleki — piše — je bil in je Andrassy zmirom fantastičen; obleka je njegova največa slabost; zaradi nje ni bil zadovoljen, da bi se bil v Berolinu leta 1872. kazal v sijajni noši magjarskega magnata, ampak kazal se je Berolincem v rdeči uniformi generala honvedov, čeravno honvedi takrat še generala imeli niso! Lasé si češe po več ur na dan, in ni ga bilo dneva, da bi se ne bil trikrat preoblekel. Njegovi paletoti postali so popularni, dobili so ime „uniforma Deakove stranke“. — Tak gizdalin je minister, ki zdaj ima vnanjo politiko Avstro-Ogerske v svojih rokah.

* *Bolgarski časniki.* Sedaj izhajajo v Bolgariji sledeči politični časniki: „Marica“ v Plodivu, „Bolgarin“ v Gjurgjevu, „Dunavska Zora“ v Svištovu, „Blgarsko zname“ v Slivnu, „Zornica“ v Carigradu. Vsi ti listi se iskreno potezajo za svobodo Bolgarije, kar je dejansk dokaz, kako tudi v Bolgariji, turškega jarma osvobojeni, bode napredovala prosveta.

Smešnica.

* Nek kmet je prišel v kancelijo svoje gospóske. Mlada pisarja, ki sta se hotela ž njim norčevati, mu rečeta, naj se vsede, čeravno ne enega stola in nobene klopi ni bilo v pisarni. Mož jima pa dober odgovor zasolí na njihovo surovo šalo: „Kam neki naj se vsedem? Tukaj pri vas, gospodje, je prav taka, kakor na mojem podu, kjer ni ne klopi ne stola — cepcev pa dokaj.“

Naši dopisi.

Z Dunaja 20. marcija. — „Slovenija“, tukajšnje društvo vseučiliščinih dijakov, je slavila 14. dne t. m. spomin velecenjenega našega pesnika Šimna Jenka z „besedo“, o kateri naj mi tudi „Novice“, ki sicer nimajo mnogo prostora za popise zabav, dovolijo nekoliko vrstic. Slovenski visokošolci so s to slavnostjo, po pravici smemo reči, sami sebe slavili, kajti kazali so na eno stran zopet, da hvaležno cenijo za domovino zaslužene pesnike, med katerimi ni zadnji imé Jenkovo, na drugo pa, da so v stanu tudi na tleh tujih osnovati muzikalno zabavo, kateri se ni bati tudi ostre kritike ne. Priča tega je bil slavnostni večer 14. dne t. m., ki je imel bogato obdarjen in večidel dobro, v nekaterih točkah izvrstno izvršen program. Gosp. Zabladal je v jedrovitem in v lični slovenščini zloženem govoru slavil spomin Jenkov, ki je vzbudil občno pohvalo. V naštevanje pesem in produkcij na glasoviru in na goslih in da je bila ena z večim, druga z manjšim aplavzom sprejeta, se iz gori navedenega ozira ne spuščam, tega pa vendar ne smem zamolčati, da posebno hvalo zasluži pevovodja „Slovenije“ gosp. Jirík, ki se ves žrtvuje pevskemu odboru, ki pa mu je tudi v priznanje velikega njegovega truda poklonil krasen album. Naj konečno dodajam še to, da Jenkov večer je pozdravilo 13 telegramov, med katerimi tudi eden od gosp. dr. Jan. Bleiweisa, ki so bili z navdušenimi živio-klici sprejeti. — Da ne ostanem samo pri muzikalnem poročilu, naj dodam še literarno, to je, da uže gre po svetu po tukajšnjih slovanskih visokošolcih izdani „Almanah slovanski“, ki na 25 polah prinaša v poeziji in prozi mnogovrstnega lepoznanskega gradiva, ki so ga nanesli pisatelji vseh slovanskih kolén, le — „brata“ Poljaka ni vmes. Največ je zastopan češki, slovenski (slovaški) in naš slovenski, med katerimi nahajamo: gospó Pesjakovo, gospó Pajkovo in gospode Cimpermana, Eržena, Podgornika, Strleta, Zabašnika itd. Cena knjigi je 1 gold. 60 kr., ki se more naročiti pri izdatelju g. R. Pozniku VIII, Florianigasse 17.

V Gorici 23. marcija. — Po zgledu druzih mest je tudi naše mestno starešinstvo slavnostni program za cesarjevo sreberno poroko spremenilo. Razsvečave po mestu in plesa v gledišči ne bo; na mesti tega pošlje municipij 300 gold. za nesrečne Segedince. — Administracija „Isonzo“-va je naznanila, da začasno list ne more izhajati, pozneje da bo zopet izhajal. — Jutre zvečer bo v tukajšnji čitalnici „beseda“. — V

Rušicu — sem od Karmina, nad vasjo Kapriva *) — je grad, v katerem grofinja Latour-ka (roj. Ritter) čudne reči uganja. Ta gospá je fanatična protestantinja in je napravila neko „Kinderheimat“ — prav po nemškem kopitu; — sprejema va njo katoliške deklice in jih strogo protestantovsko odgojuje in pripravlja k odpadu od katoliške vere. Mogočna ta gospá je dosihmal drzno ukljubovala vsem postavam in ukazom šolskih oblastnij. Po sklepu deželnega šolskega sveta ji dojde zdaj nek ultimatum. Bomo videli, ali bo to kaj pomagalo. Sicer je začel naš „Eco“ to reč brezobzirno goniti in bil je res že skrajni čas.

Iz Trsta 25. marcija. — Kar ni bilo drugače pričakovati, zgodilo se je: pri volitvah 19. dne t. m. v 4. razredu zmagali so lahoni „progresisti“ in med njimi kolovodje: prejšnji župan Angeli s 620, prvi podžupan Hermet s 569, drugi pa Luzatto s 567 glasovi, kapo progresistov Vidakovich je dobil 615 glasov. Slovenska okolica voli v nedeljo. Odbor političnega društva „Edinosti“ je poslal okoličanom poziv, v katerem jih z gorečo besedo pridušuje, naj volijo možé, ki stojijo na braniku materijalnih in narodnih koristi, in ti so gospodje: A. Krisanec, Deak Anton mlajši, Nadlišek Štefan, dr. Loser, Burgstaller Josip in Ivan Nabergoj. „Okoličani! — pravi — slovanstvo gleda pazljivim očesom na jadranske obale; pokažite, da ste zvesti stražarji skrajnih mej, vrli Avstrijci in ponosni na svoj narod, kateri hočete braniti pošteno in hrabro v izgled prijateljem in sovražnikom. Naše je cesarstvo, naša zemja in narod in naši morajo biti poslanci.“

Iz okolice vel. Laške 22. marca. **) — Že večkrat so „Novice“ opominjale, kako škodljivo je meso bolne živine in koliko hudih nasledkov da lahko nastane po zavživanji takega mesa. Pripovedoval mi je pa nekdo, da je ravno te dni mesar v Lašičah že na pol krepanega bolnega vola pobil, ki sicer kolje le krave, kakor je po okolici znano. — In to meso je mislil prodajati nam. Ali Lašičanom kaj boljše postreže, ne znam, vsaj pravijo, da ne. Al njegova sleparija (če tako brezvestno dejanje ne zasluži še hujega imena) se je k sreči še o pravem času zvedela, akoravno je vse meso poskril. Županstvo je prodajo tacega blaga nemudoma prepovedalo. Zakopali so potem mrhovino, katero je mesar sam na voz nesel, v jamo, kamor gré. Čast in hvala častitemu županstvu in vsem, ki so k temu pripomogli, da so nas rešili velike nevarnosti zboleti za kako hudo bolezen! Nadejamo se pa tudi od županstva, da bode kar naravnost Fortuncu mesarijo odvzelo in njegovo dejanje sodniji naznanilo, da ono presodi, ali mu ne gré še kaka druga kazen.

Iz Ljubljane. — V zadnji seji je mestni odbor odobril sklep, da v deputaciji zastopnikov ljubljanskega mesta gredó na Dunaj o svečani priliki sreberne poroke Nj. Veličanstev čestitat: gosp. župan Laschan in odborniki gospodje: Klun, Doberlet, Bürger, katerim se pridruži tudi odbornik dr. Zupan, državni poslanec.

— (*Iz seje dež. odbora dne 14. in 21. marca.*) Dopis deželnega predsedstva o Najvišem sklepu, da bode kranjska deželna deputacija za izročitev adrese Njih. Veličanstvoma k praznovanji sreberne poroke na Najvišem dvoru sprejeta, vzel je deželni odbor na znanje in sklenil, da bode ta deputacija na Najvišem mestu naznanila tudi najvdanejša voščila mestne občine idrijske, pa tudi druzih občin, katere se zarad tega na deželni odbor obrnejo; tudi se bo na dan svečanosti sreberne poroke okinčalo deželno dvorno poslopje s habsburško, avstrijsko, bavarsko in kranjsko zastavo. — Vsled prošinj občin Stehanje vasi in Zagorice v zatiškem okraji za pomoč zoper škodo, ki jo dela povodinj, je deželni odbor sklenil, da deželni inženir pregleda in preišče povodnjim podvržene kraje. — Poročilo občine cerkniške o združenji z občino begunjsko v eno občino se naznani deželni vladi s predlogom za odobrenje te združitve. — Prodaja senožeti pri Savi norišničnega posestva na Studencu se potrdi. — V službo inženirskega asistenta pri deželnem stavbenem uradu je bil sprejet Viljem Šramek. — Več družinam reservistov so so dovolile denarne podpore; — v službo vincarja na deželni vino- in sadjerejski šoli na Slapu bil je sprejet Jožef Urbančič (bivši učenec te šole), — v službo sekundarija v deželni bolnišnici v Ljubljani pa dr. Aleks. Metze iz Prage; — razpisano sklenarsko delo za norišnico na Studencu izročilo se je trgovcu Fr. Kolmanu, mazavsko (firmažarsko) delo pa Adolfu in Hugonu Eberlu.

— (*Vcenitev zemljišč*) zarad uravnave gruntnega davka se bode letos v vseh vcenitvenih okrajih dežele naše 15. dne aprila začela, in nadaljevala tako dolgo, dokler bo za to vreme ugodno.

— (*Vesteneckova šolska postava*), po kateri se predrugačujejo 3 prejšnje postave, in katera je bila v zadnjem deželnem zboru na vrat na nos sprejeta, je bila ministru dr. Stremajeru tako po godu, da je dobila potrjenje. Kakor se nam poroča, hoče več mož odpovedati se po zastopnikih občin pomnoženim krajnim šolskim svetom zato, ker izgubijo dosedanjo pravico o imenovanji učiteljev.

— „Laib. Ztg.“ oklicuje drugi pot imenik volilcev iz vrste tako imenovanih velikih posestnikov, ki imajo prihodnjo soboto namesti viteza Vestenecka v deželni zbor voliti poslanca. Da Vesteneck, ki se je odpovedal poslanstvu, zopet kandidira za ta posel, ne moremo verjeti, kajti to bila bi preneumna komedija.

— Gosp. Janez Parapat je dobil faro v Zagradcu in gosp. Vincencij Polaj faro Lipoglav.

— (*Gosp. Jurij Legat*), naš rojak iz Lesec na Gorenjskem domá in mnogo let velecenjeni profesor francoskega jezika na vseučilišči dunajskem, je 17. dne t. m. na Dunaji umrl 87 let star. Spisal je rajnki tudi slovnico francoskega jezika, ki je doživela mnogo izdisov. V tem spominu nam spet živo pred oči stopajo iz slavne pesmi Koseskega: „Kdo je mar“ sledeče vrstice:

„V zbor učenih, vedi slava,
Stopi moder, bistra glava,
Vse jezike sveta zná.“

— (*Dramatično društvo*) je z nedeljsko predstavo dveh gledaliških iger v čitalnični dvorani občinstvu jako vesel večer naredilo. Ena igra bila je uže iz predstave v gledališči dobro znana „Pokojni moj,“ ki jo je naša na lepoznanskem slovenskem polji nevtrudljivo marljiva duhovita gospá Lujiza Pesjakova iz francoščine za slovensko predstavo vrlo lepo priredila, in ki je tudi v vseh nalogah dobro, v nekaterih izvrstno predstavljena bila. Ker pa natisneni program nam je skrival imena dam in gospodov, ki so igrali, se tudi mi uklonimo ovi želji. — Druga igra je bila izvirna šaloigra z imenom „Nemški ne znajo“ od gosp. Alešovca, vzeta iz našega domačega življenja in od konca do kraja tako izvrstno izpeljana, da smeha ni bilo ne konca ne kraja in še posebno v tistem prizoru, ko se je nemški ukaz okrajnega glavarstva do dotičnega župana prebiral. Na Hrvatskem namreč blizo meje kranjske se je nenadoma prikazala goveja kuga in vsled tega je od c. kr. okrajnega glavarstva došel ukaz županu, naj nagloma

*) Nekdaj slovenska Kropiva. Pis.

**) Lepa hvala za poročilo, da se brezvestna mesarska goljufija izvé tudi drugim v svarilo. Vred.

vse učini, da se ubrani zatrosba goveje pošasti na Kranjsko. Ker pa je glavarjev ukaz bil nemški, ki ga ne župan ne nobeden drug ni razumel, je nastala iz napak tolmačnega ukaza taka zmešnjava, da niso vedeli ne ven ne noter, dokler ni neki gost, ki je prenočil v županovi krčmi, rešil uganjke. Župan in vsi drugi so svoje hvaležne naloge tako izvrstno rešili, da jim je bil aplavz viharen. Gosp. Alešovcu čestitamo k vspehu njegove najnovejše šaloigre, ki je po vse pravi „list naše gore“ in se mora priporočati vsem čitalnicam slovenskim, katere imajo le količkaj prostora za gledališke predstave.

— (*„Sokol“*) tudi je včeraj svojim udom priredil prijetno zabavo z berilom, petjem in še posebno s predstavo nekaterih naših domačih, pa tudi tujih lepovidov v „meglenih podobah“.

— (*Od „glasbene Matice“*) sta na svitlo prišla 5. in 6. zvezek. V 5. zvezku nahajamo 10 napevov priljubljenih slovenskih pesem, ubranih za čvetero ali petero možkih glasov, — v 6. zvezku pa 11 pesem za sopran, alt, tenor in bas pod naslovom „Zvončki“ od velecenjenega našega skladatelja dr. Benj. Ipavca. Cena zvezku 1 gold. 40 kr.

— (*Matičin odbor*) ima 2. dne aprila sejo.

— (*Postni in velikonočni napevi*) za sopran, alt, tenor in bas, zložil P. Angelik Hribar, prišli so s privoljenjem škofijstva ljubljanskega in redovnega predstojništva ravnokar na svitlo. Obsegajo: križev pot, pet napevov; sedem besedi Jezusovih na križu; sveti križ; počešenje sv. peterih ran Jezusovih; duša najde Jezusa v trpljenji, postna; pet velikonočnih in pesem za sv. leto z besedami od č. msgr. L. Jerana, v vsem skupaj 16 lahkih, a vseskozi v cerkvenem duhu zloženih pesem. Za pesem o križevem potu napravil je g. skladatelj 5 različnih napevov in sicer za vsake tri (za 13. in 14. skupaj) odstavke en napev; pojo se pa lahko vse kitice ali odstavki po enem napevu. Čisti dohodek je namenjen ljubljanski hiralnici in sirotišnemu zavodu. Prepričani smo, da bodo skladbe te našim korom sploh, zlasti pa na deželi, silno ustrezale. Naj se torej sl. cerkvena predstojništva ne mudé, omisliti ali kupiti si jih za kor, kajti dalo se je tiskati le 250 iztisov. Dobivajo se pri gg. Gerberji in Ničmanu po 50 novcev.

— Kakor „Slovenec“ poroča, pride tiskovna pravda zarad njegovega članka „Dela nam dajte!“ pred porotnike.

— (*Vola velikana*), ki ga je kupil tukajšnji mesar g. Jože Črne od preč. gosp. župnika Kulavica v Šent Vidu pri Zatičini, pričakujemo vsak dan v Ljubljano. Švicarskega plemena je, blizo 5 let star, tehta okoli 18 centov in je v župnikovem hlevu prirejen od matere iz hleva viteza Gutmansthala. Več o tem orjaku prihodnjič.

— (*Na vrtu kmetijske družbe*) se dobivajo hruševi divjaki 100 po 1 gold.

— (*Komisija za obrtnijsko in kmetijsko razstavo v Toplicah na Českem*), ki bode avgusta meseca, je tukajšnji zbornici kupčijski in družbi kmetijski poslala vabilo za udeležbo pri tej razstavi. Kdor naših kmetovalcev in obrtnikov se želí udeležiti te razstave in o njej izvedeti, naj se brž oglasí v pisarnici zbornice kupčijske ali družbe kmetijske, kajti čas za oglasíla izteče koncem tega meseca.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Presvitli cesar se je 23. dne t. m. podal na Irsko, da spremi presv. cesarico domú.

— Splošna razprava o državnem proračunu za letošnje leto utegne se, kakor je podoba, začeti 29. dne t. m. in trajati do 5. dne aprila. Potem se bode zborovanje odložilo do 1. maja in državni proračun utegne rešen biti v drugi polovici maja meseca. S tem bode konec sedanjega državnega zbora. — Po tem prevdarku se deželni zbori morebiti začno v drugi polovici maja meseca, katerim pa bode prav malo časa dovoljeno za njihovo zborovanje.

— Finančni minister bo zahteval od državnega zbora dovoljenja, da sme zopet za 100 milijonov gold. zlate rente dolga narediti, čeravno je pred 2 mescema za 30 milijonov papirne rente dolgá naredil. Tako velikanske niso dozdaj v mirnih časih nikoli bile finančne operacije!

— V zbornici poslancev je minister Taaffe prvikrat besedo poprijel z odgovorom na interpelacijo o vladnih vredbah zoper smrkave Bosniške konje. — V tisti seji je odgovoril minister pravosodja dr. Glaser na interpelacijo o postavi zoper oderuštvo. Videlo se je iz odgovora, da je ministerstvo z ustavoverno stranko vred v veliki zadregi zdaj vpeljati postavo, katero je lani o priliki gališke odrtne postave odbijalo.

— Novi telegrafni tarif, ki stopa letos s 1. aprilom v veljavo, je zdaj uradno priobčen. Kakor uže povedano, je plačati za vsak telegram brez razločka prvič temeljna taksa 24 krajcarjev, zraven te pa še za vsako besedo 2 krajc. Torej bo na primer veljal telegram z 10 besedami 44 kr., telegram z 20 besedami 64, s 40 besedami 1 gold. 4 kr.

— Pritrkavanje na Dunaji. Županovemu namestniku gosp. Uhlu hoče neki tukajšnji policijski stražnik, Slovenec po rodu, staviti predlog, naj slavnostni odbor za cesarjevo sreberno poroko pokliče na Dunaj štir slovenske fante z Dolenjskega, da bodo pod vodstvom tega stražnika v novi votivni cerkvi „pritrkavali“ (kljenkali) na 24. aprila. Ker to ne bode veliko stalo, bode slavnostni odbor želji slovenskega stražnika brž ko ne ustregel, in tako bodo kranjski fantje na Dunaji kazali umeteljnost, s katero se ob praznikih in žegnanjih ponašajo domá. Pritrkovalo se bo na 12 različnih načinov.

Hrvaško. — Tù vam je bil te dni pogled enak onemu nekdanjih časov, ko so se preseljevali narodi iz dežele v deželo. Okoli 35.000 Bosniških beguncev, ki so bili dozdaj naseljeni v bratovski civilni Hrvatski, je romalo domú v Bosno; vlada jim je dala priprego in obče jih ljudomilo vzelo v svojo skrb.

Bolgarija. — Rusija predlaga, naj bi novi bolgarski knez ob enem bil tudi guverner vshodnje Rumelije, in govorí se, da Turčija ne odbija tega predloga. Ako se to zgodí, bil bi s tem storjen prvi korak k zedinjeni Bolgariji, po kateri še le bi se pomiril narod bolgarski.

S Turčije. — Zdaj, ko so Rusi z Bolgarije uže večidel odšli, je tudi angleško brodovje odrinilo spred Carigrada. V Rumeliji pa se pričenja ustaja, četovodje, med njimi tudi naš Hubmajer, se uže gibljejo s svojimi četami.

Listnica vredništva. Gosp. V. v U.: Dopis v 11. listu le to ponavlja, kar so drugi slovenski časniki pred njim poročali in kar mora tako dolgo za resnico veljati, dokler se svetu dejansko ne dokaže, da nakane notranjskega „zweigvereina“ niso dejansk atentat na narodno ravnopravnost Slovencev. Zato lahko sprevidite, da Vašega dopisa, ki nič dejanskega za opravičenje učiteljskega razkolništva ne prinaša, ne moremo v svoj list vzeti. Nemškutarija ni napredek po § 19. avstrijskih temeljnih postav. A čudimo se tudi, da se Vi obračate proti dopisu „izpod Vremšice,“ kateremu „humoristični“ Vaši zaznamki še prav dopadajo.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih naslednikov v Ljubljani.